

DOTIES VAI NEDOTIES?

BALTVĀCIEŠU PĀRVIETOŠANA

1939-1940

Otrā pasaules kara laikā Baltijas valstis zaudēja lielu daļu iedzīvotāju, turklāt divas etniskās grupas tika pilnībā iznīcinātas. Holokausta laikā nogalināja lielāko daļu ebreju. Igaunijā un Latvijā pārstāja eksistēt baltvāciešu minoritāte, kad nacistiskā Vācija viņus pārvietoja uz Vācijas reihā teritoriju. Saskaņā ar likumu katram cilvēkam bija izvēles tiesības, taču 1939. gada apstākļos iespējas bija ļoti ierobežotas. Šajā nodaļā piedāvāti dažādi avoti, lai sniegtu ieskatu baltvāciešu sarežģītajā izvēlē.

IDEJAS MĀCĪBU STUNDAI

Iesakām ievadā izmantot lomu spēli, pēc tam apskatīt laikabiedru viedokļos atrodamos argumentus un noslēgt mācību stundu ar vairākiem dzīvesstāstiem dokumentālajā filmā. Skolotāji var pielāgot šo ieteikumu faktiskajai situācijai klasē vai stundās analizēt tikai dažus avotus.

IEVADS: LOMU SPĒLE

Izdaliet skolēniem lomu aprakstus (3. lpp.) un fona informāciju (6. lpp.). Ir sagatavotas 10 lomas. Lomu atkārtotānās klasē ļaus salīdzināt skolēnu lēmumus un pārrunāt vēsturisko apstākļu nozīmi un personīgos lēmumus.

1) Aiciniet skolēnus izlasīt izdales materiālu un divu minūšu laikā **sagatavot savu lomu:**

- piešķirt tēlam vārdu;
- pievienot aprakstam vismaz 2 rakstura īpašības;
- censties iedomāties šīs personas skatījumu uz dzīvi

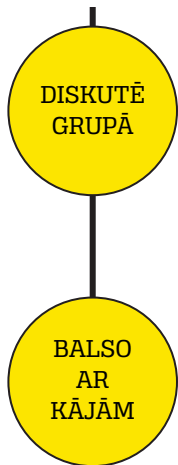
2) **Iepazīšanās** – aiciniet skolēnus apstaigāt klasi, sasveicināties ar pārējiem skolēniem un īsumā pastāstīt par sevi sarunas biedram. Ļaujiet tam ilgt dažas minūtes, lai skolēni var iejusties savās lomās.

3) Paziņojiet skolēniem, ka tagad ir 1939. gada 1. septembris. Polijā ir sācies karš. Kādas sajūtas tas jūsos izraisa? Atbilstoši savai lomai – dalieties savās izjūtās ar blakussēdētāju!

4) Iedodiet skolēniem rakstu no Rigasche Rundschau, kurā minēta 1939. gada 6. oktobra Hitlera runa. Aiciniet skolēnus grupās pa četri pārrunāt šādus jautājumus: **kādas ir jūsu domas, bailes, cerības** atbilstoši jūsu lomai?

5) Iedodiet skolēniem Latvijas Telegrāfa aģentūras paziņojumu un aiciniet pieņemt šādu lēmumu: **vai jūs pārceltos uz dzīvi Vācijā?** Aiciniet skolēnus parādīt savu lēmumu, nostājoties

vienā vai otrā klases pusē.

6) Aiciniet katru grupu nosaukt pēc iespējas vairāk iemeslu/argumentu, kas likuši viņiem pieņemt šādu lēmumu. **Kādēļ cilvēki izlemtu doties/nedoties prom?** Skolēni var sākumā minēt sava tēla viedokli, bet pēc tam domāt plašākā mērogā.

7) Aiciniet katru grupu īsumā prezentēt savus argumentus un pierakstīt tos uz tāfeles. Aiciniet klasi salīdzināt sarakstus un **pārrunāt**:

- Cik līdzīga un cik atšķirīga ir abu pušu motivācija?
- Cik lielā mērā šīs motivācijas pamatā ir fakti, un cik – cerības un bailes?

AVOTU ANALĪZE

Sadaliet klasi mazās grupās un izdaliet tām fragmentus no Hitlera runas Vācijas Reichstāga priekšā un baltvāciešu rakstītajiem avotiem.

Aiciniet grupas izpētīt avotus un pārrunāt šādus jautājumus:

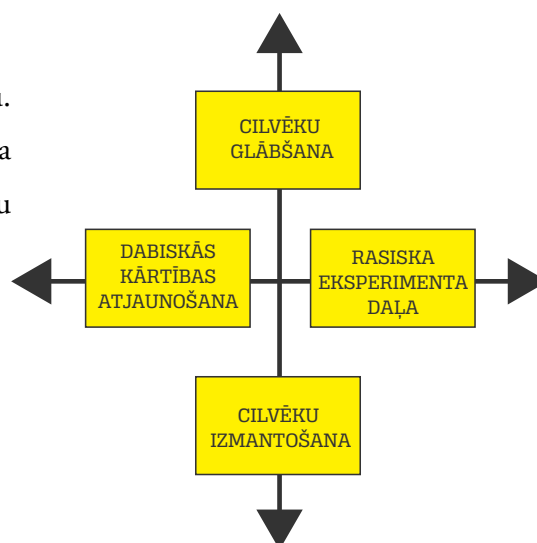
- Cik ietekmīgā pozīcijā ir autors?¹
- Kādi faktori ietekmēja laikabiedru lēmumu pieņemšanu?
- Vai no autora argumentiem var noteikt, vai viņš/-a devās prom vai palika?
- Kādus cilvēku pārvietošanas iemeslus min Hitlers?

Lai aizsāktu diskusiju klasē, vispirms aiciniet skolēnus atzīmēt katru autoru ietekmes skalā. Pēc tam pārrunājiet jautājumus.

REFLEKSIJA

Uzziniet skolēnu personīgo viedokli par cilvēku pārvietošanu. Izdaliet skolēniem vēsturnieku viedokļus un fragmentu no Paula Šīmaņa (Paul Schieman) raksta. Aiciniet skolēnus pozicionēt savu viedokli attiecībā pret šīm divām asīm un pamatot to esejas formā.

¹ Vai autors/-e spēja ietekmēt visus cilvēkus, kādu cilvēku grupu, tikai savu dzīvi vai arī nespēja ietekmēt pat ne savu dzīvi?

Tu esi dzimis 1918. gadā etniski jauktā (māte latviete, tēvs vācietis) vidusšķiras ģimenē Rīgā. Tu apmeklēji vācu klasisko ģimnāziju, jo vecāki uzskatīja, ka tajā var iegūt labāku izglītību, taču lielākā daļa tavu draugu ir latvieši. Tavs labākais draugs ir krievu izcelsmes, un Tu esi iemilējies viņa māsā. Gaisā virmo mīlestība!

Tu esi dzimusi 1860. gadā patriarhālā vācu ģimenē Kuldīgā. Tu joprojām dzīvo tur. Tavas dzimtas pārstāvji šeit dzīvojuši jau vairākus simtus gadu, un Tev ir spēcīga saikne ar šo vietu. Tā kā esi atraitne, tev ir ļoti svarīgi apkopt sava vīra kapu. Šeit apglabāts arī viens no jūsu trim bērniem.

Tu esi dzimis 1903. gadā Rīgā, dižciltīgā ģimenē. Jūsu ģimenei bija ļoti grūti pieņemt Pirmā pasaules kara nestās pārmaiņas: Krievijas Impērijas sabrukumu, Latvijas valsts izveidi, dižciltīgo šķiras privilēģiju zaudēšanu. Tu esi aktīvs "Bewegung" organizācijas dalībnieks un vadi vienu no organizācijas jauniešu grupām.

Tu esi dzimis 1901. gadā Rīgā. Tu nekad neesi juties piederīgs vietējai kopienai. Tu uzskati, ka tādas kopienas nemaz nav – katras etniskās grupas pārstāvji komunicē galvenokārt savā starpā. Tava māte ir vāciete, tēvs ir latvietis, un vācu valoda bija tava pirmā valoda. Tu strādāji par skolotāju ebreju vidusskolā, bet autoritārā režīma izglītības reformas rezultātā zaudēji darbu. Šobrīd tev nav darba..

Tu esi dzimis 1891. gadā Pēterburgā, Krievijas Impērijas galvaspilsētā. Tavam tēvam bija akadēmiski izglītotis jurists, un viņš bija augsta līmeņa civildienesta ierēdnis cara valdībā. Jūsu vāciešu dzimta nāk no Kurzemes. Tu studēji universitātē Vīnē, pēc Pirmā pasaules kara biji Latvijas Republikas Saeimas deputāts un lielākās vācu avīzes redaktors. Tu esi ievērojams etnisko minoritāšu tiesību aizstāvis. Tu biji viens no Latvijas Republikas Nacionālo minoritāšu likuma autoriem un eksperts Tautu Savienībā. Tu patiesi tici demokrātijas principiem un kritiski raugies uz nacismu un komunismu.

Tu esi dzimis 1888. gadā bagātā vāciešu (zemes īpašnieku) ģimenē. Tavs tēvs piedalījās 1907. gada soda ekspedīcijās, un 20. gs. divdesmito gadu zemes reformu laikā jūs zaudējāt lielu daļu savas zemes. Tava sieva ir vācu literatūras skolotāja. Tavi vecāki ir miruši un apglabāti savā muižā, gluži kā jūsu senči.

Tu esat dzimis 1905. gadā nabadzīgā, bet dižciltīgā vācu ģimenē. Piederība baltvāciešiem ir svarīga tavas identitātes daļa. Tu strādā par vācu literatūras skolotāju, bet Tava sieva ir mūzikas skolotāja meiteņu ģimnāzijā. Tu labprāt kāptu pa karjeras kāpnēm, taču iespējas tik mazā valstī kā Latvija ir ļoti ierobežotas.

Tu esi dzimis 1884. gadā diezgan nabadzīgā ģimenē. tavu senču starpā ir vairākas vācu ģimenes, taču dzimtas kokā ir arī poļi un latvieši. Etniskā piederība tev nešķiet būtiska. Arī tava sieva ir no etniski jauktas ģimenes. Viens no viņas vecvectēviem bija ebrejs. Tu neesi politiski aktīvs un parasti cenšaties pakļauties varas iestādēm un likumiem.

Tu esi dzimis 1902. gadā latviešu ģimenē Rīgā (tavos senčos ir arī vācieši, taču līdz šim brīdim esi uzskatījis sevi par latvieti). Tu biji Rīgā 1919. gadā, Pētera Stučkas vadītās komunistu valdības terora laikā. Lai gan esi nācis no sociāldemokrātu ģimenes un jaunībā piedzīvoji Pirmo pasaules karu, redzot, kā uz ielas tiek nogalināti civiliedzīvotāji, tava dzīve mainījās. Tavas lielākās bailes ir no dzīves komunistiskajā režīmā.

Tu esi dzimis 1884. gadā bagātā vāciešu ģimenē Rīgā. Pirmā pasaules kara laikā tu tiki pie ievērojama kapitāla. Tagad tavā īpašumā ir fabrika un vairākas darbnīcas. Politikā tu iesaistāties tikai tiktāl, cik tā ietekmē tavu biznesu. Līdz šim tev veicies ļoti labi.

VĀCU-PADOMJU IEDZĪVOTĀJU PĀRVIETOŠANA

Laika posmā no 1939. gada līdz 1941. gadam saskaņā ar nacistiskās Vācijas un Padomju Savienības noslēgto Vācu-Padomju līgumu par draudzību, sadarbību un robežu demarkāciju tika pārvietoti vairāki desmiti tūkstošu etnisko vāciešu un etnisko krievu.

KONCEPCIJA

Sapulcēt visus vāciski runājošos cilvēkus vienā teritorijā. Ārpus Vācijas robežām, galvenokārt, Eiropas centrālajā daļā un austrumos dzīvoja simtiem tūkstošu etnisko vāciešu, galvenokārt, vācieši no Krievijas. Lielākā daļa šo vāciešu grupu bija dzīvojušas ārpus Vācijas vairākus simtus gadus pēc tam, kad 12.-18. gs. tās emigrēja uz austrumiem. Hitlers plānoja pārvietot šos cilvēkus uz rietumiem, uz nacistisko Vāciju. Taču Hitlers arī uzskatīja, ka nacistiskās Vācijas robežas un teritorijas 1937. gadā, pirms Austrijas un Sudetu apgabalu aneksijas, nebija piemērotas tik liela iedzīvotāju skaita izmitināšanai. Šajā laikā ievērojami pieauga Lebensraum jeb “dzīves telpas” propaganda.

JURIDISKAIS PAMATOJUMS

Ņemot vērā, ka lielākā daļa etnisko vāciešu dzīvoja Krievijā, Hitlers zināja, ka nevarētu pārvietot visus šo cilvēkus bez pilnīga Staļina un Padomju Savienības atbalsta.

1939. gada augusta beigās Vācija noslēdza neuzbrukšanas līgumu ar Padomju Savienību. To dēvē arī par Molotova-Ribentropa paktu. Puses līgumā vienojās par vācu un padomju ietekmes sfērām Eiropas centrālās un austrumu daļas teritorijās un etnisko vāciešu un krievu nosūtīšanu attiecīgi uz Vāciju vai Krieviju. Tolaik šīs slepenās vienošanās npublicēja.

Hitlers plānoja iebrukt Polijas rietumu daļā (jo valsts austrumu daļa paktā bija piešķirta Padomju Savienībai) un izdzīt visus ne-vācu iedzīvotājus (galvenokārt Polijas pilsoņus) no mājām, lai izmantotu tos piespiedu darbam vai pārvietotu uz Vācijai jaunpievienotajām teritorijām. Kad šajās teritorijās vairs nebūtu citu iedzīvotāju, izņemot vāciešus, sāktos iedzīvotāju pārvietošana, un etniskos vāciešus izmitinātu mājās, kurās pirms dažām nedēļām vēl dzīvoja poļi.

ĪSTENOŠANA

Etniskie vācieši un visi pārējie iedzīvotāji par plānoto iedzīvotāju pārvietošanu uzzināja tikai 1939. gada oktobrī. Ar propagandas palīdzību nacisti centās iedrošināt Baltijas valstīs mītošos vāciešus jeb Volksdeutsche doties prom. Vācieši izmantoja arī iebiedēšanas taktiku, biedējot iedzīvotājus ar Padomju Savienību, tādēļ vairāki desmiti tūkstoši iedzīvotāju izlēma mainīt dzīvesvietu. Cilvēkus, kas izlēma doties projām, dēvēja nevis par bēgļiem, bet gan par

PĀRVIETOTO ETNISKO VĀCIEŠU SKAITS, 1939-1944

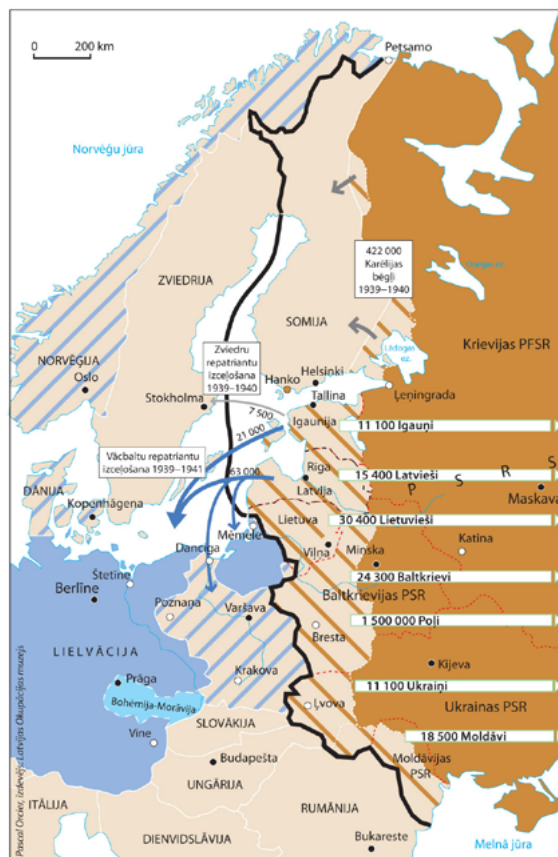
PSRS anektētās Polijas	124,000
Helma un Nareva Polijā	42,000
Baltijas valstis	127,000
Padomju Savienība	370,000
Rumānija	212,000
Dienvidslāvija	35,000
<i>Reichsdeutsche</i> uz rietumiem no Oderas—Neises līnijas	560,000
Vācieši no Oderas—Neises	410,000
Kopā	1,880,000

cilvēkiem, kas atsaukušies uz fīrera aicinājumu. Lai atbalstītu šo programmu, vācu propagandas filmās Baltijas valstīs mītošos vāciešus attēloja kā pakļautus vajāšanai savā dzimtenē..

Ģimenes ar kuģiem aizveda no Baltijas valstīm un ar vilcieniem no citām teritorijām. Vācijas valdība organizēja ģimenēm piederošo mēbeļu un iedzīves transportēšanu. Visu nekustamo īpašumu pārdeva. Vācijas valdība piesavinājās šo naudu un neatdeva to ģimenēm. Tā bija apzināta rīcība ar mērķi pārraut visas saites ar vietām, kurās šie cilvēki bija dzīvojuši. Pamestā nekustamā īpašuma vērtībai bija jātiek kompensētai skaidrā naudā un nekustamā īpašuma veidā okupētajā Polijā.

Cilvēkus turēja nometnēs rases izvērtēšanai, lai “nepiesārņotu” Vācijas vietējo iedzīvotāju kopumu. Nometnēs cilvēkus iedalīja grupās: A, Altreich, ko nometināja uz dzīvi Vācijā bez tiesībām iekopt saimniecību vai veikt uzņēmējdarbību (lai rūpīgāk varētu uzmanīt šos cilvēkus); S, Sonderfall, ko izmantoja piespiedu darbam, un O, Ost-Falle, labākā iespējamā klasifikācija — šos cilvēkus izmitināja okupētajās teritorijās, kam bija jāpasargā Vāciju no austrumiem, un viņus nekādi neierobežoja. Pēc kāda laika bēgļu nometnēs Vācijā šīs pēdējās grupas pārstāvjus izmitināja nacistiskās Vācijas okupētajās Polijas teritorijās un Zamoscas apriņķī saskaņā ar ģenerālpānu “Ost”. Deportācijas rīkojumi pieprasīja izsūtīt pietiekami daudz poļu, lai atbrīvotu vietu ieceļotājiem — piemēram, ja ieradās divdesmit vācu maiznieki, bija jāizsūta divdesmit poļu maiznīcu īpašnieki. Ieceļotājiem bieži piešķīra poļu mājas, no kurām iedzīvotāji bija aizvākti tādā ātrumā, ka uz galdiem bija palikušas neapēstas maltītes un bija redzams, ka mazi bērni izrauti no nesaklātām gultām. Organizāciju “Hitlera jaunatne” un “Vācu meiteņu apvienība” biedru uzdevums bija pārraudzīt izlikšanu no mājām, lai nodrošinātu, ka poļi atstāj lielāko daļu savas iedzīves, ko varētu izmantot ieceļotāji. Kad ieceļotāji bija izmitināti, sākās pārvācošanas process.

1940. gadā vāciešus evakuēja no Padomju Savienības okupētajām teritorijām, it īpaši no Besarābijas un Baltijas valstīm (Igaunijas un Latvijas), kurās tradicionāli bijis daudz vāciešu. Taču lielākā daļa baltvāciešu bija pārvietoti jau 1939. gada beigās, pirms Igaunijas un Latvijas okupācijas, ko Padomju Savienība īstenoja 1940. gada jūnijā. Vairumā gadījumu viņiem piešķīra zemnieku saimniecības, ko atņēma 110 000 izsūtītajiem poļiem.

Piespiedu migrācija Austrumeiropā. 1939-1941

BALTVĀCIEŠI: FONĀ INFORMĀCIJA

Pirmie vācu tirgotāji Baltijas reģionā ieradās 12. gs. otrajā pusē. Tiem sekoja kristiešu misionāri un krustneši, galvenokārt no Vācijas ziemeļiem. Līdz 13. gs. beigām vācieši bija kļuvuši par valdošo šķiru teritorijā, kur mūsdienās atrodas Latvija un Igaunija. Vācieši, it īpaši tirgotāji, apmetās arī Stokholmā, Viborgā, Turku, Viļņā un Kauņā, taču tur viņu ietekme nebija tik liela kā Livonijā.

Pēc Livonijas ordeņa valsts un bīskapiju likvidēšanas Polijas impērijas, Zviedrijas impērijas un Krievijas impērijas valdīšanas laikā šajā reģionā (Igaunijā, Livonijā un Kurzemē) dižciltīgie vācieši un pilsētnieki (*Bürger*) saglabāja vadošo lomu politikā, tiesvedībā un tautsaimniecībā. Vācieši izveidoja izglītības un kultūras centrus, tie radīja kopienas sajūtu. 19. gs. četrdesmitajos gados šo kopienu sāka dēvēt par baltiem, bet vēlāk par baltvāciešiem (*Deutschbalten*). Sākotnēji ar vārdu "balti" apzīmēja trīs Baltijas apgabalu aristokrātus, taču 19. gs. četrdesmitajos gados to sāka lietot, lai apzīmētu baltvāciešus kā pretstatu Latvijas un Igaunijas vietējiem iedzīvotājiem. 19. gs. piecdesmitajos un sešdesmitajos gados, notiekot tā saucamajai igauņu un latviešu tautas atmodai, attiecības vietējo iedzīvotāju un baltvāciešu starpā kļuva saspringtākas.

1905.-1907. gada revolūcijas laikā dižciltīgie baltvācieši piedalījās soda ekspedīcijās un solīja savu uzticību Krievijas cāram Nikolajam II. Tas tikai pasliktināja viņu attiecības ar vietējiem iedzīvotājiem.

Pēc Brestļitovskas miera līguma noslēgšanas Pirmā pasaules kara beigās, 1918. gadā, vācu armija joprojām atradās Kurzemē, Vidzemē un Igaunijā, un baltvācieši centās izveidot vienotu Baltijas valsti. Viņiem tas neizdevās. Attiecības baltvāciešu un jaunizveidoto neatkarīgās Latvijas un Igaunijas valdību starpā nebija draudzīgas. Tika slēgtas visas dižciltīgo baltvāciešu organizācijas, un visi dižciltīgo tituli tika anulēti. Dižciltīgo vāciešu milzīgos zemes īpašumus konfiscēja, un zemi izdalīja vietējiem zemniekiem.

Latvijas un Igaunijas neatkarības pirmajā posmā (1918.-1940. gadā) baltvāciešu kopienas vadītāji pievienojās vidusšķirai, kas saglabāja viņu ekonomisko varu. Baltvācieši kā minoritāte deva ievērojamu ieguldījumu valsts ekonomiskajā un kultūras dzīvē. Pēc Molotova-Ribentropa pakta parakstīšanas 1939. gadā baltvāciešus pārvietoja no Krievijas ietekmes teritorijas uz nacistisko Vāciju.

IZRAKSTI NO ĀDOLFA HITLERA RUNAS VĀCIJAS REIHSTĀGĀ, BERLĪNĒ PIEKTDIENĀ, 1939. GADA 6. OKTOBRĪ

Visa runas teksta tulkojums angļu valodā:

<http://www.humanitas-international.org/showcase/chronography/speeches/1939-10-06.html>

”

Pirms vairākiem mēnešiem es Reihstāgā paziņoju, ka Vācijas-Krievijas neuzbrukšanas pakts iezīmēja pagrieziena punktu visā Vācijas ārlietu politikā. Jaunais draudzības un abpusējo interešu pakts, ko Vācija un Padomju Savienība ir parakstījusi (1939. gada 28. septembrī) nodrošinās ne vien mieru, bet arī pastāvīgu sadarbību, kas būs izdevīga abām valstīm.

Vācija un Krievija kopā vienu no bīstamākajiem punktiem Eiropā padarīs drošāku, un katra valsts savā sfērā veicinās tur dzīvojošo cilvēku labklājību, tādējādi veicinot miera saglabāšanu visā Eiropā. [...] Šī iemesla dēļ Vācija un Padomju Savienība ir skaidri noteikušas savu interešu sfēru robežas, lai patstāvīgi atbildētu par likumiem un kārtību un novērstu jebko, kas varētu kaitēt otrai pusei.

Mērķi un uzdevumi, kas saistīti ar Polijas valsts sabrukumu, raugoties no Vācijas interešu sfēras aspekta, ir šādi:

1. Robežu demarkācija reiham, ņemot vērā vēstures, etnogrāfiskos un ekonomiskos faktus.
2. Miera ieviešana visā teritorijā, atjaunojot mieru un kārtību pietiekamā apmērā.
3. Pilnīgas drošības garantēšana ne tikai reiha teritorijā, bet visā interešu sfērā.
4. Ekonomiskās dzīves, tirdzniecības un transporta jomas atjaunošana un reorganizācija, iekļaujot arī kultūras un civilizācijas attīstību.
5. Taču svarīgākais uzdevums ir izveidot jaunu etnogrāfisko kārtību, t.i. mainīt iedzīvotāju dzīvesvietas, lai galu galā iegūtu skaidrāku iedzīvotāju sadalījumu nekā tas ir šobrīd. Taču konkrētā problēma neattiecas tikai uz konkrēto teritoriju. Tā ir jārisina daudz plašākā mērogā, jo Eiropas austrumos un dienvidos ir

ļoti daudz vāciešu, kas atšķēlušies no savas tautas un kuru mītnes valstis vairs nespēj tos uzturēt. Tieši viņu eksistence kalpo par iemeslu nepārtrauktiem starptautiskajiem nemieriem. Šajā tautību un rasu ideālu principu laikmetā ir utopiski domāt, ka ļoti attīstītas nācijas locekļus var asimilēt bez grūtībām. Tādēļ ir būtiski tālredzīgi organizēt dzīvi Eiropā, mainot cilvēku dzīvesvietas, lai pārvietotu vismaz daļu no Eiropas iedzīvotājiem, kuru dēļ radies konflikts. [...]

Šodien ir jāapspriež divas problēmas. Pirmkārt, ir jārisina problēmas, kas radušās Polijas sadalīšanas rezultātā, un, otrkārt, ir jārisina starptautiskās problēmas, kas apdraud nāciju politisko un ekonomisko eksistenci. [...]

Kādi šādā gadījumā ir reiha valdības mērķi attiecībā uz apstākļu maiņu teritorijā uz rietumiem no vācu-padomju demarkācijas līnijas, kas atzīta par Vācijas ietekmes sfēru?

Pirmkārt, jāizveido reiha robeža, kam, kā jau uzsvērts iepriekš, jābūt saskaņā ar vēstures faktiem, etnogrāfiskajiem un ekonomiskajiem apstākļiem.

Otrkārt, jāsadala visa dzīvojamā platība dažādu tautību pārstāvjiem, risinot problēmu, kas ietekmē minoritātes. Šī problēma ietekmē ne vien konkrēto teritoriju, bet gandrīz visas valstis Eiropas dienvidrietumos.

Treškārt, šajā sakarā: jācenšas rast ebreju problēmas risinājumu.

Ceturtkārt, jāveic transporta sistēmas un ekonomiskās dzīves reorganizācija to cilvēku interesēs, kas dzīvo šajā teritorijā.

Piektkārt, jāgarantē drošība visā teritorijā. Sestkārt, jāveido Polijas valsts ar tādu likumdošanu un valdību, lai tajā atkārtoti nekonzentrētos pret Vāciju vērstas aktivitātes un pret Vāciju un Krieviju vērstas intrigas.

”

Rigische Rundschau

Beilagenpreis: ...
Erlaubt veröffentlicht 1 Jahr nach.
Preis der Glasnummer: ...
Schreibleitung: ...
Verantwortlicher: ...

Nr 230 Riga, Montag, den 9. Oktober 1939 72. Jahrgang

Deutsche Volksgenossen!

Wenig ist bekannt über die deutsche Minderheit von 6. Millionen Menschen bei den Deutschen Reich eine ständige Arbeit ...
Die Angelegenheiten sind in engster Zusammenarbeit zwischen der Deutschen Regierung und der Deutschen Minderheiten ...

Der Staatspräsident vermahnt seinen Reichsleiter

Reichsleiter ...

Vom Tage

Die ständige Regierung hat von der Deutschen Reichsregierung eine Mitteilung erhalten, bezugnehmend auf die ...
Die ständige Regierung hat ihren Reichsleiter ...

Volksgenossen Achtung!

Wir machen darauf aufmerksam, daß alle Anordnungen über die ...
Heber alle weiteren Fragen werden ...

Rundfunkrede

Der Staatspräsident ...

Rigische Rundschau was the biggest interwar period newspaper in German. It was first published in 1894, when Riga was one of the cities in Russian Empire. The newspaper was closed when most of its readers left the country, the last issue was printed on December 13, 1939.

AICINĀJUMS LATVIJĀ MĪTOŠAJIEM VĀCIEŠIEM 1939. GADA 9. OKTOBRĪ

”

Tautieši!

Saskaņā ar Vācijas firera teikto Reihstāgā šī mēneša 6. datumā Vācija plāno repatriēt vācu etniskās grupas, kas dzīvo ārpus Vācijas robežām. Ar šo brīnšķīgo rīcību reihs apņemas veikt miera nodrošināšanas pasākumus, uz visiem laikiem likvidējot iemeslus konfliktiem ar citām valstīm.

Šīs lielās repatriācijas laikā arī mūsu vāciešu grupa pametīs savu dzimteni. Mēs ar lepnumu atskatāmies uz šīs valsts veidošanu, kas ilgusi vairākus simtus gadu. Taču tagad visa mūsu tauta ir saņēmusi citu uzdevumu. Dzīvojot kopā, plecu pie pleca, mēs rekonstruēsim un apdzīvosim Vācijas austrumu teritoriju, ko reihs atguvis.

Iedzīvotāju pārvietošana notiks saskaņā ar Latvijas un Vācijas valstu valdību vienošanos. Vāciešu grupas vadība uzskata par pienākumu pievērst uzmanību tam, lai pārvietošanas laikā tiktu ievērota disciplīna, kas kalpotu par paraugu citiem.

Tautieši! Mēs visi zinām, ko nozīmē teikt ardievas šai valstij, kas no jauna veidota trīs ceturtdaļas gadu tūkstoša. Taču tagad mēs ar nepacietību pievēršamies jaunai vēsturiskai misijai. Un mēs vēlamies parādīt, ka esam gatavi pildīt šo svarīgo uzdevumu.

Vācu kopienas prezidents:

A. Intelmans

Nacionālās asociācijas vadītājs:

Erhards Krugers (Erhard Kroeger)

”

LATVIJAS TELEGRĀFA AĢENTŪRAS PAZIŅOJUMS, AP 1939. GADA 18. OKTOBRI

PAR REPATRIĀCIJU

Berlīnē, 28. oktobrī

”

Ir oficiāli paziņots, ka baltvāciešu repatriācija nekādā veidā nav saistīta ar līgumiem, ko Baltijas valstis noslēgušas ar Padomju Savienību, kā tas bija plānots iepriekš. Lai reizi par visām reizēm atrisinātu minoritāšu jautājumu Eiropā, šāda iedzīvotāju pārvietošana ir plānota arī no visām pārējām valstīm, kurās mīt vāciešu grupas. Baltvācieši, ko galvenokārt transportē pa jūru, ierodas Gdiņā, Bidgoščā un Poznaņā, jo tie lielākoties ir pilsētnieki. Repatriācija notiek bez ārējas iejaukšanās un pēc brīvprātības principa.

Juridiskais pamatojums šim vēsturiskajam notikumam ir vienošanās, ko noslēgušas Latvijas un Vācijas valdības, par repatriācijas skartajām personām un to īpašuma likvidāciju.

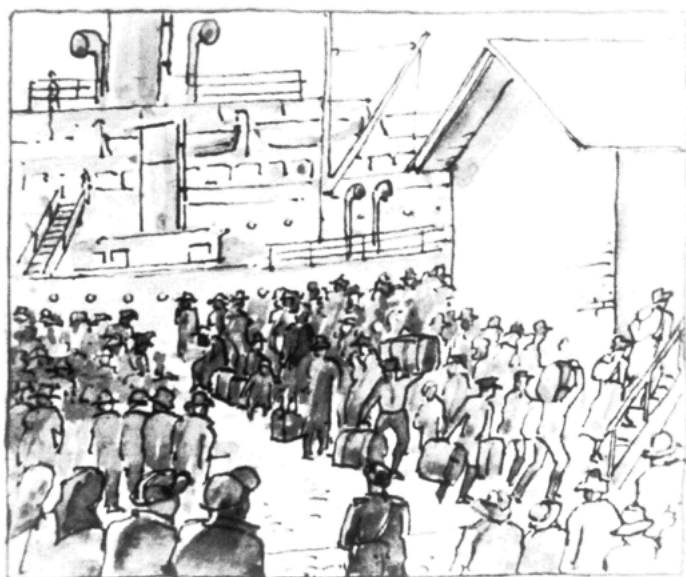
”

Publicēts laikrakstā "Rigasche Rundschau" 1939. gada 18. oktobrī

ILZE PABSTA (ILSE PABST). ATMIŅAS. 1989

Un kā tad ar mani? Manas atmiņas nav visai spilgtas vai trauksmainas. Iedzīvotāju pārvietošana satrieca mūs, jaunos cilvēkus (man bija tikai 20 gadi!), un pārceļšanos uzskatīja par ļoti nedrošu nākotnes iespēju. Naudas bija maz, un cilvēkiem bija sajūta, ka “jāpaliek vāciešiem”, bet kā? Nedrīkst ļaut Latvijas valstij sevi atstumt. Mūsdienu cilvēki teiktu: nav perspektīvas, nav nākotnes. Pārvietošana bija virpulis, kas rāva mūs līdzi, neļaujot pilnībā izjust atvadas no dzimtenes.

Īsu brīdi es strādāju par mašīnrakstītāju, veidojot neatkarīgo lieltirgotāju, amatnieku utt. reģistru, lai sekmētu šo cilvēku integrāciju. Pēc tam es strādāju slimnīcas nodaļā, kurā dažas dienas uzturējās no laukiem repatriētie cilvēki. Mēs pavadījām viņus uz ekspatriāciju Melngalvju namā. Kamēr cilvēku tur atradās, mēs pieskatījām viņu bērnus, mierinājām viņus, izdalījām pārtiku un palīdzējām šiem cilvēkiem nokļūt līdz ostai, no kurienes viņus aizveda. Mēs maz gulējām, tikāmies ar draugiem un ģimenes locekļiem kā uz atvadām, apmeklējām steigā rīkotas kāzas un masu iesvētīšanas – un pēkšņi man ar Elzi Holmanu (Elsi Hollmann), Pleniskosu ģimeni un nepazīstamiem cilvēkiem vajadzēja doties uz Poznaņu, lai pārstāvētu mūsu meiteņu grupas intereses. Atmiņās visi aizsūšies steidzas, viss ir izplūdis. Aizbraukšana steigā, liels, pārpildīts kuģis, migla, tad vētra, “stiprais Toms Dils, kam kļuvis nelabi” pie kuģa margām un “manis pēc šis kuģis varētu uzskriet uz mīnas un man būtu vienalga.” Un tukša ēdamzāle, zaļo zirņu zupa un skaļruņos kāds no mūsu cilvēkiem atkārti: “Viļņi lūzt, un līdz ar tiem arī es”². Melnais humors..

Oto Piranga (Otto Pirang) zīmējums.

No: Die Umsiedlung: eine persönlicher Bericht von Claus von Aderkas.

Ekspatriācija Melngalvju nama lielajā zālē Rīgā.

No: Die Umsiedlung: eine persönlicher Bericht von Claus von Aderkas.

2 Vācu valodā frāzei “Die Wellen brechen, ich breche auch!” ir divas nozīmes. Darbība vārda “brechen” nozīme ir “lūzt” un “vemt”. Tādēļ šai frāzei ir divas nozīmes - “Viļņi lūzt, un līdz ar tiem arī es” un “Viļņi lūzt, un es vemju”.

BRUNO SVIKLE. VECTĒVA ATMIŅAS.

Esmu dzimis 1921. gadā Rīgā. Man bija ļoti laba bērnība. Maniem vecākiem piederēja ziedu veikals Vaļņu ielā, un tēvs bija iegādājies zemes gabalu netālu no Teikas, kur izveidoja stādaudzētavu un audzēja ziedus pārdošanai.

Pirmās krasās pārmaiņas ar mūsu ģimeni notika 1939. gada rudenī. Ģimene bija nolēmusi repatriācijas ietvaros pārcelties uz dzīvi Vācijā, jo māte bija vāciete. Toreiz es pirmo reizi sāku saprast, cik nopietna ir dzīve. Gluži kā nonākot krustcelēs un pieņemot lēmumu, kas mainīs turpmāko dzīvi – uz kuru pusi doties. Tobrīd es nespēju aptvert, ka man būs jāpamet skola, klasesbiedri, paziņas un, protams, visi mani draugi, mana iemīļotā Rīga un Latvijas vide. Es nevarēju iedomāties, ko es kā latvietis darīšu svešā valstī. Mani satrauca šādi jautājumi: doties vai nedoties, bēgt no acīmredzamajām, gaidāmajām šausmām vai palikt un riskēt?

Saistībā ar šo strauji tuvojošos situāciju biju ļoti pateicīgs par 1. ģimnāzijas direktora J. Lapiņa kunga līdzjūtību. Viņš mani iesauca savā kabinetā un rūpīgi uzklusīja visas manas raizes. Mēs runājām ļoti ilgi, apspriežot visas iespējamās izvēles iespējas. Viņš solīja darīt visu, kas viņa spēkos, lai gadījumā, ja izvēlēšos palikt Rīgā, man piešķirtu stipendiju un istabu kopmītnē vismaz līdz brīdim, kad būšu pabeidzis vidējo izglītību. Dodoties prom no viņa kabineta, es jutos ļoti atvieglots.

Turpmākās nedēļas bija ne mazāk saspringtas. Mūsu ģimene turpināja kontaktēties ar visiem radiem un tuvākajiem draugiem, un tieši šajā kompānijā mēs pārrunājām, ko darīt – doties prom vai palikt. Pēc visām šīm diskusijām mēs nonācām pie kopīga lēmuma – tiem, kam bija kontakti Vācijā, vajadzētu tos izmantot savā labā un doties pēc iespējas tālāk no uzglūnošajiem komunisma draudiem.

*Etnisko vāciešu bagāža Rīgas ostā.
Foto no Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja krājuma.*

*Bruno Svikle 1966. gadā apciemo radniekus Latvijā.
Foto no Bruno Svikles grāmatas "Vectēva atmiņas".*

ALEKSANDRS FRĪDRIHS NEILANDS (ALEXANDER FRIEDRICH NEULAND).

EPIZODES NO MANAS DZĪVES, 1999.

1939. gada rudenī baltvāciešus mudināja repatriācijas ietvaros atgriezties Vācijā.

Pēc manām iesvētībām 1937. gada vasarā es biju pilnībā zaudējis saikni ar visu vācisko un dzīvoju pilnīgi latviskā vidē. Manu draugu lokā bija tikai latviešu puīši un meitenes.

Es biju pametis ģimenes mājas jau pirms vairākiem gadiem. Mani vecāki uzskatīja, ka mums kā samērā nabadzīgiem cilvēkiem nav jābaidās no boļševikiem, tādēļ man nebija grūti pieņemt lēmumu palikt Latvijā, it īpaši ņemot vērā, ka arī mana draudzene bija izlēmusi nepamest dzimteni.

Es pilnībā piekritu šim lēmumam. Turklāt es biju dzimis Rīgā, tādēļ mēs palikām tur. Pagāja ilgs laiks, līdz es sapratu sava lēmuma sekas. Paliekot Latvijā, es biju mainījis savu dzīves ritējumu.

Jāpiebilst, ka tobrīd man nebija ne mazākās sajēgas par politiku pasaulē un visu notiekošo. Tieši ar to var izskaidrot, kādēļ pieņēmu nepareizo lēmumu, kas ietekmēja visu manu atlikušo dzīvi. [..]

Kaimiņi.

Oto Piranga zīmējums grāmatā Die Umsiedlung: eine persönlicher Bericht von Claus von Aderkas.

Bruno un Adeles Haselblatu (Hasselblatt) ģimene no Tallinas.

No: Die Umsiedlung: eine persönlicher Bericht von Claus von Aderkas.

KLAUSS FON ADERKASS (CLAUS VON ADERKAS).
IEDZĪVOTĀJU PĀRVIETOŠANA: PERSONISKS ZIŅOJUMS.

Es tobrīd biju 20 gadus vecs — [...] pēkšņi Ādolfa Hitlera runā 1939. gada 6. oktobrī mēs izdzirdējām: “Taču svarīgākais uzdevums ir izveidot jaunu etnogrāfisko kārtību, t.i. mainīt iedzīvotāju dzīvesvietas, lai galu galā iegūtu skaidrāku iedzīvotāju sadalījumu nekā tas ir šobrīd. Jo Eiropas austrumos un dienvidos ir ļoti daudz neaizsargātu vāciešu, kas atšķēlušies no savas tautas.”

Jau 8. oktobrī visā Latvijā avīzēs bija publicēti iedzīvotāju pārvietošanas plāni. Igaunijā tos publicēja 9. oktobrī. Gan Latvijas, gan Igaunijas valdība atbalstīja iedzīvotāju pārvietošanas plānus.

Lēmumu pārvietot iedzīvotājus nepieņēma brīvprātīgi. Iespējams, tas izglāba mūsu dzīvības, taču, ja paraugāties pagātnē, cena bija ļoti augsta. Viss notika tik ātri, ka nebija laika to rūpīgāk pārdomāt. Nebija daudz laika, ko veltīt pārdomām. Bija jāparūpējas par manu ģimeni — es biju vecākais. Atsaukt jaunākos brāļus un māsas mājās no skolas Mītavā, atbalstīt māti, kas bija ļoti noraizējusies par slimo vīru, kas bija ievietots slimnīcā Rīgā. Mēs vairākas reizes devāmies uz slimnīcu.

Tika izdoti arvien jauni rīkojumi. Vispirms: gaidiet pavēli par došanos ceļā. Pēc dažām dienām: uzgaidiet, valstu starpā notiek jaunas pārrunas par to, vai iedzīvotāji drīkstēs ņemt līdzi nepieciešamās mēbeles. Kā iepakot mēbeles? Tas bija grūti. Šādā situācijā cilvēki nespēja naktīs gulēt, un gala rīkojums, kas bija ievērojami aizkavējies, bija tikpat kā atvieglojums. Mums agri no rīta bija jādodas uz Limbažiem, lai paspētu uz vilcienu, kas bija īpaši paredzēts iedzīvotāju nogādāšanai Rīgā.

Slimnieku nogādāšana uz klāja.
Foto no Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja krājuma.

Ostā kaudzēs bija sakrauta vāciešu bagāža. Vietām bija izvietoti kontrolposteņi. Brīvprātīgie bez apstājas palīdzēja cilvēkiem — pakoja un nesa bagāžu, palīdzēja vecāka gadagājuma cilvēkiem un slimajiem. Īpašu atbalstu *Volksgruppenführung* (etnisko grupu organizācija) ieguva no jaunās paaudzes, kas ar lielu entuziasmu piedalījās šajā gandrīz neizpildāmajā uzdevumā, lai negaidīti transportētu tik lielu iedzīvotāju grupu no vienas Eiropas daļas uz citu.

Atrasties ostā nozīmēja gaidīt. Gaidīt muitas formalitāšu sakārtošanu, gaidīt kravas iekraušanu, gaidīt uzkāpšanu uz klāja. To cilvēku sejās, kam ostā nācās gaidīt, nebija ne miņas no entuziasma, ko attēloja oficiālajā propagandā. Brīžos, kad cilvēki tika uz klāja, viņu sejās bija manāms atvieglojums. Atvieglojums par to, ka gaidīšana, pakošana un smagās bagāžas nēsāšana nu ir beigusies.

Mēs nedeņēmāmies projām kopā. Māte un abas māsas pameta Rīgu uz "Gneisenau" klāja, bet tēvs — uz ambulances tvaikoņa klāja. Manu brāli Heino, lai gan viņš vēl mācījās skolā, izsauca *Volksgruppenleitung*. Viņam bija jāpalīdz transportēt zirgus un lopus, tādēļ viņš vairākas reizes ceļoja maršrutos Rīga-Gdiņa un Rīga-Svinoujsce. Tādēļ Heino bija pēdējais, kas redzēja mūsu tēvu dzīvu.

INGEBORGA VĪTOLA (INGEBORG WIHTOL)

Ingeborga Vītola piedzima 1919. gadā, kā Katrīna Vītolas (Katharina Wihtol, Katrīna Hohenfelsena-Cinovska, dzimusi Katrīna Vītola, 1898-1962) ārļaulības bērns. Domājams, ka viņas tēvs krita Latvijas brīvības cīņās (1919-1920), un viņas māte 1930. gadā apprecējās ar Aleksandru Cinovski-Hohenfelsenu. Ne Ingeborga, ne viņas māte 1939. gadā nevēlējās pamest Latviju. 1941. gadā viņas nolēma to darīt, jo nācās pakļauties rīkojumam nodot dzīvokli Padomju amatpersonu rīcībā. Vācijā Ingeborga turpināja farmakoloģijas studijas, apprecējās ar latviešu bēgli Aleksandru Sīli un kļuva par aktīvu latviešu kopienas dalībnieci

PERSONENBESCHREIBUNG SIGNALEMENT	
Staatsangehörigkeit: Nationalité:	Staatenlos
Beruf: Profession:	Prakt. der Pharmazie
Geburtsort: Lieu de naissance:	Libau
Geburtsstag: Date de naissance:	13. April 1919
Wohnsitz oder Aufenthaltsort: Domicile ou résidence:	Freiberg i. Sa.
Gestalt: Taille:	mittel
Gesicht: Visage:	oval
Farbe der Augen: Couleur des yeux:	grau-braun
Farbe des Haares: Couleur des cheveux:	braun
Besondere Kennzeichen: Signes particuliers:	keine
N ^o 03919 S/40	

Unterschrift des Inhabers
Signature du porteur

Ingeborg Wihtol

N° 03919 S/40

PERSONAS APRAKSTS

PILSONĪBA:	BEZVALSTNIECE
NODARBOŠANĀS:	FARMACEITE- PRAKTIKANTE
DZIMŠANAS VIETA:	LIBAU
DZIMŠANAS DATUMS:	1919. GADA 13. APRĪLIS
DZĪVESVIETA:	FREIBERGASAKSIJĀ
MIESAS BŪVE:	VIDĒJA
SEJAS FORMA:	OVĀLA
ACU KRĀSA:	PELĒKBRŪNA
MATU KRĀSA:	BRŪNA
ĪPAŠAS IEZĪMES:	NAV

NO: 039319 S/40

ATTĒLS AR 2 ZĪMOGIEM:
FREIBERGAS PILSĒTA SAKSIJĀ

ĪPAŠNIEKA PARAKSTS
INGEBORG WIHTOL

NR: 03919

S/40

**Volksdeutsche Mittelstelle
Umsiedlung F**

Kenn-Nr. **517664**

Vor- und Zuname:

**Ingeborg
Wih.tol**

Letzter Wohnort:

**Riga
Skolas Str. 13, W24**

**ETNISKO VĀCIEŠU
CAURBRAUKŠANAS PUNKTS**

RESETTLEMENT F

ID-NR: **517664**

VĀRDS, UZVĀRDS:

**INGEBORG
WIHTOL**

PĒDĒJĀ ZINĀMĀ DZĪVESVIETA:

**RĪGA
SKOLAS IELA 13, DZ. 24**

Deutscher Umsiedler

Name: **Wih.tol, Ingeborg**

517664

Geröntgt

VĀCIJAS NOMETINĀTĀ PERSONA

VĀRDS: WIHTOL, INGEBORG

517664
VEIKTA RENTGENOGRĀFISKĀ ANALĪZE

ZĪMOGS
"DER DEUTSCHE GEBIETSBEVOLLMÄCHTIGTE"
[VĀCU APGABALA PILNVAROTAIS]

DŽ. HIDENS, M. HAUSDENS M. (2008). Kaimiņi vai ienaidnieki? Vācieši, Baltija un ne tikai.

Hidden, J., Housden, M, eds (2008). Neighbours Or Enemies?: Germans, the Baltic and Beyond. – p. 108 -109.

Jau 1939. gadā nacistu-padomju pakts liecināja, ka austrumos mītošos vāciešus gaida pārvietošana. Pastāvēja liela iespēja, ka Padomju varas rokās atstātajiem vāciešiem klātos plāni (Padomju Savienība tobrīd sāka kontrolēt jaunās teritorijas, kas atradās tās ietekmē). [..]

No otras puses, baltvāciešus, kas ar nacistu atbalstu ātri pameta dzimteni iedzīvotāju pārvietošanas (*Umsiedlung*) ietvaros, gaidīja nedaudz gaišāka nākotne, pat ja tikai uz īsu brīdi. Cilvēkus uzskatīja par izejmateriālu Himlera demogrāfiskajai projektam ar mērķi apvienot visus vāciešus, pirms Staļins ieņēmis Baltijas valstis. Vācijas valdība šos cilvēkus ar kuģiem nosūtīja izmitināšanai Polijas teritorijā (Poznaņas apkārtnē, Warthegau), kas nu bija iekļauta reiha teritorijā.

PLAVNIEKS, R. O. (2008). “Asins siena”: Baltvāciešu gadījumu izpēte nacistu kara laika demogrāfiskajā politikā, 1939.-1945. g. / maģistra darbs Ziemeļkarolīnas universitātē, Čapelhilā. – 71. lpp.

Tāpat kā lielākā daļa Austrumeiropas valstu, arī Baltijas valstis nav pilnībā pieņēmušas Trešā reiha laikā pieredzēto. Padomju varas laikā šīs tēmas pārspriešanu publiskajā telpā novilcināja, sakropļoja, un tā bija pilna noliegumu. Tādēļ pašreizējai saiknei vai saiknes trūcumam latviešu un baltvāciešu starpā ir kāds neparedzēts iemesls: neviena puse nevēlas pilnībā atcerēties notikušo. Atmiņas lielākoties ir apspiestas, jo kurš gan gūtu labumu no to publiskas apspriešanas? Baltvācieši pakļāvās Hitlera pavēlēm, tādējādi pietuvinot savu iznīcību. Latvieši un igauņi necentās viņus apturēt. Neviens nevar lepoties ar notikušo — ne baltvācieši ar savu rīcību, ne citi ar savu bezdarbību. Lai kā arī būtu, šķiet, ka neviena no pusēm nevēlas runāt par notikušo. Šie cilvēki vairs nav kaimiņi.

KANGERIS, K. Baltvāciešu “repatriācija” pēc paktu parakstīšanas: jauna nacistu demogrāfiskā politika vai iepriekšējo plānu īstenošana?

1939. gada 23. augustā parakstītais Molotova-Ribentropa pakts pavēra durvis karam. Polijas sakāve un 1939. gada 28. septembra papildu vienošanās deva vaļū nacistu rasu politikai. Šīs rasu politikas pamatideja bija apvienot visus vāciešus vienā teritorijā. Vāciešu rases pārākuma princips eksistēja jau kopš nacistu kustības pirmsākumiem, taču politiskais pragmatisms bija noteicis citu rīcības gaitu — vāciešu kopienas stiprināšana ārzemēs. Kad politiskās un nacistu vērtību robežas kara sākumā sagruva, līdz ar tām sagruva arī VoMi³ politika. Pamatidejas nebija jaunas, taču bija jaunas iespējas, kā tās īstenot. Baltvāciešu gadījumā jauna nebija arī alternatīva, kas pieļāva cilvēku evakuāciju uz Vāciju. Lēmumu “repatriēt” baltvāciešus no Igaunijas un Latvijas drīzāk izraisīja nevis vēlēšanās īstenot agrākos plānus, bet gan esošā politiskā situācija, ko SS Reihsfīrers izmantoja savās interesēs.

3 “The Hauptamt Volksdeutsche Mittelstelle” (*Etnisko vāciešu galvenā labklājības pārvalde*), saīsinājums — VoMi, bija NSDAP dienests, kas dibināts ar mērķi pārstāvēt to etnisko vāciešu intereses, kas dzīvoja ārpus nacistiskās Vācijas robežām.

PAULS ŠĪMANIS (PAUL SCHIEMANN).

Repatriācija un pārvietošana – nāves spriedums Baltijas vāciešiem. 1940

Pauls Šīmanis (1876-1944) bija vācbaltiešu žurnālists un politiķis, pazīstams minoritāšu tiesību aizstāvis. Šīmanis uzauga Igaunijā, izglitotās Vācijā, Pirmā pasaules kara laikā cīnījās Krievijas armijā. Pēc kara viņš bija politikas žurnālists un politiķis Latvijā. 20. gs. trīsdesmitajos gados viņš pievērsās Vācijas politikai, rakstot pret nacismu vērstus rakstus. Nacistiskās Vācijas okupācijas laikā, Šīmanis atradās mājas arestā Rīgā. Šīmanis nomira Rīgā, neilgi pirms Sarkanā armija otro reizi ieņēma Latviju.

Vairāk nekā 700 gadu vācbaltieši ir stāvējuši uz dzimtas zemes, savas vēstures sevišķajā liktenī izveidojot savu savdabību. Šajā savdabībā, no paaudzes paaudzē attīstītajā jūtu un dzīves veidā, īpatnējā ētisku un garīgu vērtību rēnkā sakņojās šis skaitliski tik nelielās cilvēku grupas dzīves tiesības. Bija tikai 80 000, kuri dēvēja sevi par vācbaltiešiem, un vācbaltieša tipu — vai nu to atzina vai noraidīja — pazina kultūras pasaulē. Procentuāli neparasti augsts bija no šīs mazās grupas cēlušos un vidusmēra līmeni pārsniedzošo personību skaits. Kā pierādīja tieši 1939. gada pēdējie mēneši, baltiešu saimnieciskais pamats bija visnotaļ solīds. Viņiem bija sava daļa lauksaimnieciskajā īpašumā, un viņi ievērojamā mērā iekļāvās arī valsts ierēdņu aparātā. Viņu politiskā vērtība, kura attīstījās no pašu pienākuma apziņas, saglabājās arī grūtos laikos, jo par spīti visām nacionālistiskajām ķildām starp vācbaltiešiem no vienas puses un latviešiem un igauņiem no otras pastāvēja (un pastāv) no likteņa kopības dabiski izaugusi kopsaderības izjūta.

No mākslīgi radītas panikas un pārprastas tautiskuma izjūtas veidotā psihozē tas viss tika aizmirsts. No 80 000 cilvēkiem apmēram divas trešdaļas tagad ir izceļojušas. Kas ar viņiem notiks?

Cerība, ka viņi, apmetušies uz dzīvi kopā, spēs paglābt kaut ko no savdabības, t. i., no patiesi vērtīgā sevī, zūd jo dienas, jo vairāk, kopš jaunajās dzīvesvietās viņi ir nošķirti cits no cita un izkaisīti. Uzdevums, kas viņus tur gaida, proti – izspiest poļu iedzīvotājus no viņu dzimtajām vietām, ir viskrasākajā pretrunā ar ideāliem, par kuriem viņi cīnījušies no paaudzes paaudzē. Vērtīgiem, savdabīgiem cilvēkiem tagad jāpārtop pēc patikas nomaināmos rokaspuišos. Fantasti gan ir runājuši par to, ka vācieši varētu dziedināties “baltiskajā būtībā”. Vai var pastāvēt cerība, ka šī fantāzija pārvērtīsies uzdevumā?...

Un palicēji?

Visu saimniecisko spēku, visu sabiedrības īpašumu zaudējušus, lielākās jaunatnes daļas pamestus, viņus gaida savāds uzdevums — īstenot savas visprimitīvākās kulturālās vajadzības par spīti Vācu Reiha pretestībai. Viņi, kamēr vien dzīvos, uzturēs un kops savu savdabību. Taču cik ilgi viņi dzīvos?